

УДК 378.011.3-051:338.48

Бровенко Тетяна Вікторівна,
кандидат технічних наук, доцент

Київський національний університет культури і
мистецтв, м. Київ, Україна,
e-mail:brovenko@ukr.net

МОДЕЛЬ ФАХІВЦЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Мета. Узагальнено існуючі методики і визначення стратегічно важливих напрямків підготовки фахівців туризму з урахуванням глобалізації розвитку галузі і інтеграції, зокрема українського турбізнесу, в європейській і загальносвітовій.

Методика. Використано методику узагальнення наукових джерел, практичних результатів факультету готельно-ресторанного і туристичного бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв, Всеукраїнської асоціації туристичних операторів (ВАТО), туристичних операторів і туристичних агентів України.

Результати. Науково систематизовано проблеми моделі фахівця туристичної галузі. Визначено компетентності фахівця сфери туризму. Здійснено відбір особистісних якостей і формування їх критеріїв.

Наукова новизна. Набув подальшого розвитку та вдосконалення теоретико-методологічний апарат визначення напрямків підготовки фахівців з туризму.

Практична значимість. Розроблено рекомендації і науково-практичні висновки щодо удосконалення підбору і підготовки кадрів для туристичного бізнесу з потенційною складовою – підвищенням його ефективності і рентабельності.

Ключові слова: туризм, модель, фахівець, компетентність, професійність.

УДК 378.011.3-051:338.48

Бровенко Татьяна Викторовна,
кандидат технических наук, доцент

Киевский национальный университет
культуры и искусств, г. Киев, Украина,
e-mail:brovenko@ukr.net

МОДЕЛЬ СПЕЦИАЛИСТА ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЫ

Цель исследования. Обобщено существующие методики и определения стратегически важных направлений подготовки специалистов туризма, с учетом глобализации развития отрасли и интеграции, в частности украинского турбизнеса, в европейской и общемировой. *Методика.* Использовано методику обобщения научных источников, практических результатов факультета гостинично-ресторанного и туристического бизнеса Киевского национального университета культуры и искусств, Всеукраинской ассоциации туристических операторов (ВАТО), туристических операторов и туристических агентов Украины.

Результаты. Научно систематизировано проблемы модели специалиста туристической отрасли. Определено компетентности специалиста сферы туризма, осуществлен отбор личностных качеств и формирование их критериев.

Научная новизна. Получил дальнейшее развитие и совершенствование теоретико-методологический апарат определения направлений подготовки специалистов по туризму.

Практическая значимость. Разработано рекомендации и научно-практические выводы по совершенствованию подбора и подготовки кадров для туристического

бизнеса с потенциальной составляющей - повышением его эффективности и рентабельности.

Ключевые слова: туризм, модель, специалист, компетентность, профессионализм.

UDC 378.011.3-051:338.48

Brovenko Tetyana Victorivna,
Candidate of Technical Science, Associate
Professor

Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine, e-mail:brovenko@ukr.net

THE TOURISM INDUSTRY SPECIALIST MODEL

The purpose of the study. The existing methodology and definitions of strategically important directions of training of tourism specialists are generalized, taking into account the globalization of industry development and integration, in particular Ukrainian tourist industry, in the European and world-wide.

Methods. The methodology of generalization of scientific sources, practical results of the hotel-restaurant and tourism business faculty of the Kiev National University of Culture and Arts, the Ukrainian Association of Travel Agencies (UATO), tourist operators and travel agents of Ukraine has been used.

Results. Problems of the model of a specialist in the tourism industry are scientifically systematized. The competence of a tourism specialist was determined, personal qualities were selected and their criteria were formulated.

Scientific novelty. The theoretical and methodological frameworks for determining the directions of the training of the tourism industry specialist was further developed and improved.

Practical significance. Recommendations and scientific-practical conclusions concerning the improvement of selection and training for tourism business with the potential component - increase of its efficiency and profitability are developed.

Key words: tourism, model, specialist, competence, professionalism.

Постановка проблеми. Соціально-економічні зміни сприяють трансформаціям у системі освіти щодо формування особистості майбутнього фахівця, здатного самостійно й вільно орієнтуватися у професійному просторі. Сучасні перетворення в Україні засвідчують перспективність впровадження в освітню практику нових методів підготовки фахівців туристичної галузі. Туризм в Україні на сьогодні здійснює потужні кроки до активного розвитку. Цілком природним є виникнення інтересу до професійної підготовки фахівців для туристичної галузі, підвищення уваги до моделювання педагогічного процесу, особистісно зорієнтованого на майбутнього професіонала в галузі.

Безумовно, на етапі становлення системи неперервної туристичної освіти актуальним і значущим завданням є обґрунтування моделі майбутнього фахівця туристичної галузі, що дозволить її побудувати з урахуванням професіографічних та особистісних детермінант.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Модель як певний умовний образ об'єкта дослідження формується для того, щоб відобразити

характеристики об'єкта, суттєві для мети дослідження. Ще в XVII ст. відомий німецький філософ і математик І. Лейбниц ввів поняття «модель», розглядаючи її як зручну форму знань про навколишнє середовище, своєрідний еквівалент конструйованого об'єкта. Питання моделювання у педагогічних дослідженнях висвітлюються в роботах С. Архангельського, Ю. Конаржевського, Н. Кузьміної. Основним поняттям методу є модель, під якою розуміється «така мисленнево представлена чи матеріально реалізована система, яка відображає чи відтворює об'єкт дослідження, здатна замінити його так, що її вивчення надає нову інформацію про цей об'єкт» [1].

Створюючи неперервну освітню систему, вочевидь постає необхідність розробки нової моделі випускника ЗВО. Це дозволяє здійснювати вибір освітніх траєкторій відповідно до індивідуальних потреб особистості та запитів ринку праці, перспектив розвитку галузі й суспільства. Академік І.А. Зязюн зазначає, що суспільству потрібна не будь-яка діяльність, а висококваліфікована, доцільна, особистісно орієнтована, не просто людська індивідуальність, а творча особистість, яка здатна ставити і вирішувати соціально-значущі завдання [2].

Питання формування професіоналізму фахівців туристичної сфери не залишаються поза увагою науковців і є предметом досліджень у працях І. Балабанова, М. Біржакова, І. Зоріна, О. Любіцевої, С. Мельниченко, Т. Ткаченко, Л. Шульгіної та інших авторів. Водночас, теоретичний аналіз досліджень дозволяє констатувати відсутність у науці узагальнених знань щодо формування професійної компетентності фахівців туризму.

Організація ступеневого професійного навчання фахівців для туризму передбачає, перш за все, розробку моделі з позиції неперервності, а також можливості її диференціації та індивідуалізації.

Невирішені частини загальної проблеми. Однією із проблем є те, що туристським закладам не вистачає добре підготовлених спеціалістів, які б уміли застосовувати отримані теоретичні знання на практиці. Очевидним є те, що лише спеціаліст з високим рівнем професіоналізму зможе бути конкурентоспроможним на туристському ринку, здатним до активної роботи, глибокого аналізу ринкової ситуації, постійного самовдосконалення. Як джерело професійної підготовки – оновлення знань і перепідготовка кадрів важливо систематично враховувати тенденції, які виникають на ринку праці, а також у сферах економіки, права, готельного господарства, турменеджменту тощо.

Основою більшості сучасних моделей, які представлені зарубіжними вченими, є поняття «ключові компетенції», введені в науковий обіг на початку 90-х років минулого століття Міжнародною організацією праці. Підкреслюється, що ключові компетенції забезпечують універсальність і тому не можуть бути вузькоспеціалізованими.

Формулювання цілей статті. В числі цілей статті – дослідити (проаналізувати) процес формування професійної компетентності та працездатності майбутнього фахівця туристичної індустрії.

Відповідно до мети роботи були встановлені такі завдання дослідження:

- розкрити поняття «професійна компетентність»;
- виявити основні вимоги до професійних якостей, знань і умінь майбутнього фахівця туристичної індустрії;
- охарактеризувати процес формування та підготовки майбутнього фахівця туристичної індустрії;
- запропонувати рекомендації щодо процесу формування професійної компетентності та працездатності майбутнього фахівця туристичної індустрії в Україні.

Виклад основного матеріалу. Рада Європи визначила п'ять груп ключових компетенцій, котрими в процесі здобуття освіти має оволодіти майбутній фахівець, зокрема компетенції, що реалізують здатність і бажання неперервного здобуття освіти – впродовж усього життя, що є основною підтримкою професійної конкурентоспроможності, адаптаційного потенціалу людини до постійних змін у суспільстві [6].

Дослідниками проблеми розробки моделі спеціаліста (С.Я. Батишов, І.Я. Зязюн, Е.Ф. Зеєр, Н.В. Кузьміна, Н.Г. Ничкало, Г.В. Суходольський, Н.Ф. Тализіна) визначено дві головні складові: професійні знання та особистісні якості. Зокрема, Г.В. Суходольський, розробляючи питання моделювання підготовки і професійної діяльності спеціалістів, відзначає, що для професіографічних моделей особистості характерний вибір базових властивостей «від професії». Ці властивості базуються на системі професійних вимог та на спеціальних здатностях, якими має оволодіти майбутній представник професії [2, 4].

Здійснюючи опис «професійної» складової моделі, вчені використовують такі характеристики: компетентність (спеціальна, інтелектуальна, соціально-правова); інтелектуальна ініціатива; самоорганізація; саморегуляція тощо.

Вагомими є дослідження і Всеукраїнської асоціації туристичних операторів (ВАТО). Стратегія ВАТО'2020 полягає у використанні широких можливостей індустрії гостинності для підвищення професіоналізму учасників, зокрема визначено основні завдання ВАТО'2020: Розробка і впровадження навчальних програм, що підвищують рівень професіоналізму галузевих фахівців в зручній, прикладній і доступній формі. Розвиток гуманітарної політики та підвищення соціальної відповідальності учасників ринку [6].

Ефективне управління активами ВАТО для забезпечення фінансового успіху всіх членів і партнерів ВАТО. За її висновками сучасні спеціалісти в галузі туризму мають бути чітко зорієнтовані в методах практичної діяльності провідних туроператорів світу, функціонування яких

успішно започатковане в Україні. Це стосується таких брендovих компаній, як TUI, Coral, Anex tour, Pegas та інших. Їх капіталізація на туристичному ринку України «підтягує» до високого професійного рівня багато представників малого та середнього туристичного бізнесу, фізичних осіб підприємців, діяльність яких досить часто буває примітивною і зводиться до спрощених посередницьких функцій.

В останні роки з'являються роботи, де розкривається та уточнюється суть феномену «модель спеціаліста» на основі понять «ключові кваліфікації», «ключові компетенції». Ключові компетенції – це міжкультурні та міжгалузеві знання, уміння і здатності, необхідні для адаптації і продуктивної діяльності в різних професійних товариствах [3, 4, 7].

Значущим напрямом у побудові моделі стало вивчення особистісних характеристик. Е.Ф. Зеєр визначає чотири підструктури особистості: професійну спрямованість, професійну компетентність, професійно важливі якості, професійно значущі психофізіологічні властивості. Інтеграція соціально-психологічних якостей приводить до утворення ключових кваліфікацій: конкурентоспроможність, професійна мобільність, продуктивність професійної діяльності, які допомагають професійному зростанню, підвищенню кваліфікації та розвитку кар'єри спеціаліста [4, 8].

Невіддільною частиною професіоналізму є професійна компетентність працівника. На основі вищевикладеного можна дати комплексне визначення професійної компетентності, її структури.

Виділяють такі види компетентності: професійно-кваліфікована компетентність – підготовленість до самостійного виконання професійних виробничих завдань, уміння оцінювати виконання праці, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння; соціальна компетентність – здатність до колективної діяльності і співробітництва з іншими працівниками; індивідуальна компетентність – готовність до постійного підвищення компетентності, здатність до самомотивування, рефлексії, саморозвитку особистості в професійній праці [5].

Варто відзначити, що кожен з вищезазначених видів компетентності містить загальні міжпрофесійні компоненти та якості, які необхідні для будь-якої професії, але специфіка туризму визначає певні правила при відборі персоналу. Особистість професійно-компетентного фахівця туризму характеризується його внутрішньою цілісністю, де професійне й особистісне тісно пов'язані системою цінностей. Будь-які професійні знання, перш ніж втіляться в діяльності, наповнюються ціннісним змістом, стають внутрішнім переконанням фахівця, частиною його оціночних і понятійних категорій, установок, поведінкових стереотипів. Виходячи з цього, визначають такі складові професійної компетенції фахівця туризму: інтелектуальна, практична, ціннісно-орієнтаційна, емоційно-почуттєва. Формування професійно-компетентного працівника галузі туризму вимагає розвитку всіх компонентів особистісного потенціалу майбутнього

фахівця – пізнавального, ціннісного, творчого, комунікативного, соціального, що обумовлює сформованість основного мотиву розвитку потенціалу особистості – потребу в самодіагностиці, саморозвитку та самореалізації.

Освітні реформи та вимоги, що висуваються до випускників повинні докорінно змінити навчальні методики вищої школи. Сьогодні намітився перехід від авторитарної педагогіки до гуманістичного розвитку особистості, від накопичення знань - до вміння оперувати знаннями, від “одноразової” освіти - до безперервної, від поточної організації навчання - до індивідуальної.

У результаті наукового дослідження цієї проблеми, вдається виявити найбільш загальні вимоги до моделі майбутнього працездатного фахівця туристичної індустрії, а саме: професійна компетентність, високий рівень підготовки у сфері менеджменту, обізнаність у теоретичних питаннях туризму та економіки, вміння самостійно й оперативно приймати вірні рішення з урахуванням інноваційних процесів та новітніх тенденцій розвитку бізнесу; відношення працівника до справи, його особистої відповідальності, вміння працювати в колективі, виконувати додаткові функції за власною ініціативою, гнучкість у розумінні своїх функціональних обов'язків, участь у прийнятті рішення, готовності до змін. У свою чергу, це вимагає певного комплексу компетенцій, які забезпечать гнучкість універсального працівника, наявність у його професійній підготовці соціальної складової і визначення резерву компетенції.

Здійснений теоретичний аналіз дозволяє визначити складові моделі спеціаліста, що класифіковані на дві групи особистісних якостей: узагальненні та спеціальні, що властиві спеціалісту конкретної професії та рівня.

Відбір особистісних якостей проводиться на основі таких критеріїв:

– спрямованість на створення системи моральних цінностей; самовдосконалення, самореалізація і саморозвиток; розвиток комунікативної компетенції; можливість формування цих якостей; об'єктивність оцінки ефективності їх розвитку в освітньому процесі.

Підґрунтям відбору якостей особистості, інтеграція яких має привести до формування спеціальних професійних якостей, стають такі положення: творення мотиваційної, інтелектуальної змістової, інструментальної складової професійного самовдосконалення, самореалізації та саморозвитку; побудова системи базових знань і цілісного бачення світу; розвиток мотивації та інструментарію творчого мислення; формування навичок професійної комунікації та обробки інформації. При підготовці фахівця туризму необхідно врахувати, що в майбутньому йому доведеться розв'язувати численні завдання: продукт діяльності навіть у багатьох нюансах відрізняється від попереднього типологічного продукту. В поняття «високий рівень професіоналізму»

входять також уміння використовувати оригінальний метод роботи, творча ініціатива, стійкі пізнавальні інтереси. Розуміння особистісної і суспільної значущості розвитку туризму.

Таким чином, компонентом загальної спрямованості особистості майбутнього фахівця туризму, є: система моральних цінностей, культивування патріотизму, гуманності, взаємоповаги до інших культурних традицій; розвиток екологічної та валеологічної свідомості. Спеціальна спрямованість включає: розуміння сутності та соціальної значущості своєї спеціальності; самореалізацію та професійний саморозвиток.

До особистісної компетентності фахівця сфери туризму відносяться:

– аксіологічна, здатності брати на себе відповідальність за справу, вміння регулювати конфлікти, наявність діалогічного спілкування з представниками інших культур, мов і релігій; персональна, що передбачає наявність ерудиції в сферах не пов'язаних з професійною діяльністю, володіння уміннями і навичками рефлексії, саморозвитку і самовдосконалення, високий рівень культури мовлення та поведінки; інформаційна, що включає володіння новими інформаційними технологіями, знання іноземних мов; екологічна, що ґрунтується на знаннях загальних законів розвитку суспільства і природи, екологічної відповідальності за професійну діяльність; валеологічна, що розуміється як наявність знань і вмінь у сфері здоров'я та здорового способу життя.

Професійна компетентність бачиться як:

– соціальна – знання, уміння і навички, що забезпечують самостійне використання професійних дій і професійний розвиток; комунікативна – високий рівень володіння мовленням, уміння здійснювати спілкування із представниками різних культур; організаційна – дозволяє виступати фахівцю туризму організатором обслуговування туристів, їх рекреаційної діяльності; пошуково-реконструктивна – пов'язана з уміннями вести пошукову діяльність, працювати з інформацією, висувати гіпотези, моделювати, приймати рішення в різних умовах; анімаційна – дозволяє формувати та просувати туристський продукт на туристському ринку; аутокомпетентність – володіння уміннями і навичками управління вольовою та емоційними сферами, технологіями подолання професійних деструкцій, високий рівень рефлексії і самоперевірки.

Професійна компетентність фахівця туризму забезпечується розвитком професійно важливих якостей, а саме: пам'яттю, творчим мисленням, рефлексією, організованістю, зібраністю, акуратністю і пунктуальністю, емоційною стійкістю, допитливістю, спостережливістю, уважністю, відкритістю, контактністю і доброзичливістю.

До найважливіших психофізіологічних властивостей логічно віднести:

– рефлексивність – здатність тривало утримувати інформацію, переосмислюючи її по-новому, ретельно осмислювати свої дії; гнучкість –

здатність коригувати програму дій, залежно від специфічних вимог; абстрагування – здатність успішно узагальнювати конкретні факти, уміння оперувати абстрактними словами, образами.

До спеціальних психофізіологічних властивостей, характеристик для фахівців туристичної галузі, відносимо: вербалізацію – легкість мовлення, здатність без напруження передавати інформацію; емоційну стабільність – відсутність схильності до тривожного стану, фрустрації, агресивності, легкої збуджуваності, адекватна самооцінка. Означені компоненти професійної діяльності майбутнього фахівця мають бути враховані у побудові моделі його підготовки, зорієнтувати змістовий та процесуальний компонент педагогічного процесу.

Досвід факультету готельно-ресторанного і туристичного бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв засвідчує оптимальну схему практик – починаючи з ознайомчої (фактично екскурсійної) і закінчуючи перебуванням студентів на посадах помічників менеджерів провідних туристичних фірм України. Принципово важливим є контактування студентів протягом всього процесу навчання з єдиною базою практик. Побудова моделі підготовки фахівця для туристичної галузі спирається на систему загальних принципів педагогічної освіти, а також на сукупність специфічних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців. Кожний із принципів сприймається, як апіорі, для створення та відображення певних педагогічних закономірностей в моделях підготовки фахівців. Реалізація принципу гуманізації, враховуючи психологічні особливості суспільства, дає можливість особистості майбутнього фахівця туристичної галузі стати активним суб'єктом самоосвіти та професійної діяльності.

В професійній підготовці фахівця туристичної сфери, надзвичайно важливу роль має виробнича практика. Правильно вибудована логіка її проходження в офісах туристичних фірм – надзвичайно важлива запорука успіху реалізації професійної моделі спеціаліста.

Висновки. Проведене нами дослідження лише започатковує висвітлення проблеми. Існує необхідність у подальшій розробці та вдосконаленні шляхів формування компетентності працівників сфери туризму, бо відсутність науково обґрунтованої проблеми не дає змоги виробити перспективні плани підготовки кваліфікованих кадрів і ускладнює визначення потреби в підготовці фахівців різного рівня. Принцип фундаментальності складає необхідні та достатні умови для розвитку та становлення професіоналізму і компетентності фахівця туристичної галузі. Реалізація принципу професіоналізації сприяє формуванню професійної культури фахівця.

Таким чином, метою професійної підготовки фахівця в галузі туризму є формування особистісної та професійної компетентності. Досягнення вказаної мети потребує реалізації таких завдань: формування майбутнього фахівця галузі, як активного суб'єкта самопізнання,

самоосвіти та професійної діяльності; формування системи професійних умінь фахівця туризму; підвищення особистісно-професійної компетентності фахівця; активізація інтелектуально творчих здібностей майбутніх фахівців.

Зрозуміло, що дослідження проблеми моделювання якостей майбутнього спеціаліста для туристичної галузі дозволить побудувати модель професійної підготовки фахівця, ефективність реалізації якої залежить від низки умов, серед яких найважливішою залишається – пошук оптимальних психолого-дидактичних варіантів удосконалення професійної підготовки, що сприяють формуванню особистісної та професійної компетентності кадрів сфери туризму.

Список використаних джерел

1. Энциклопедия профессионального образования : в 3-х т. М.-П. / под ред. С. Я. Батышева. – М. : Профессиональное образование, 1999. – Т. 2.– 441 с.
2. Зязюн І.А. Технологізація освіти в контексті удосконалення професійного розвитку особистості /В зб. наук. праць. Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні 1992 – 2002 / Академія педагогічних наук України – Частина 2 – Харків: «ОВС», 2002. – с. 28-45.
- 3.Любіцева О.О. Етапи формування туристичної освіти в Україні [Електронний ресурс] / О.О. Любіцева // Географія та туризм. - 2012. - Вип. 20. - С. 4-11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2012_20_3
4. Зеер Е.Ф., Симанюк Е.Е. Кризи професійного становлення особистості / Е.Ф. Зеер, Е.Е. Симанюк // Психологічний журнал. – 2005.– Т.18, № 6. – С.35-44.
5. Казарницькова Я.Л. //Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки. - 2009. - №10 (173). - С.67-74.
- 6.Офіційний сайт ВАТО - <https://uato.org/uk/uato/strategy>
7. Кобзова С. М. Професійна підготовка фахівців сфери туризму до проектування регіональних маршрутів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кобзова Світлана Миколаївна. – Луганськ, 2012. – 317 с.
8. Кнодель Л. В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах Всесвітньої туристської організації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Кнодель. – Тернопіль, 2007. – 40 с.

Список использованных источников

1. Энциклопедия профессионального образования: в 3-х т. М.-П. / Под ред. С. Я. Батышев. - М.: Профессиональное образование, 1999. - Т. 2.- 441 с.
2. Зязюн И.А. Технологизация образования в контексте усовершенствования профессионального развития личности / В сб. науч. трудов. Развитие педагогической и психологической науки в Украине 1992 - 2002 / Академия педагогических наук Украины - Часть 2 - Харьков: «ОВД», 2002. - с. 28-45.
- 3.Любицева О.А. Этапы формирования туристического образования в Украине [Электронный ресурс] / О.А. Любицева // География и туризм. - 2012. - Вып. 20. - С. 4-11. - Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2012_20_3
4. Зеер Э.Ф., Симанюк Е.Е. Кризисы профессионального становления личности / Е.Ф. Зеер, Е.Е. Симанюк // Психологический журнал. - 2005. т.18, № 6. - С.35-44.
5. Казарницкова Я.Л. // Вестник Луганского национального университета им. Тараса Шевченко. Серия: Педагогические науки. - 2009. - №10 (173). - С.67-74.
- 6.Официальный сайт ВАТО - <https://uato.org/uk/uato/strategy>
7. Кобзова С. М. Профессиональная подготовка специалистов сферы туризма к проектированию региональных маршрутов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Кобзова Светлана Николаевна. - Луганск, 2012. - 317 с.
8. Кноделя Л. В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в странах-членах Всемирной туристской организации: Автореф. дис. на получение наук. степени доктора пед.

наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования» / Л. В. Кноделя. - Тернополь, 2007. - 40 с.

References

1. Encyclopedia of professional education: in 3 t. M.-P. / ed. S. Ya Batyshev - M.: Vocational Education, 1999. - Т. 2.- 441 p.
2. Zyazyun IA Technology education in the context of improving the professional development of the individual / Sciences works. Development of pedagogical and psychological science in Ukraine 1992 - 2002 / Academy of pedagogical sciences of Ukraine - Part 2 - Kharkiv: "OVS", 2002. - p. 28-45.
3. Lubitseva O.A. Stages of the formation of tourism education in Ukraine [Electronic resource] / O.A. Lyubitseva // Geography and Tourism. - 2012. - Exp. 20. - pp. 4-11. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2012_20_3
4. Zier E.F., Simanyuk E.E. Crises of Professional Formation of Personality / E.F. Zeier, E.E. Simanik // Psychological Journal. - 2005.-Т.18, No. 6. - P. 35-44.
5. Kazarnitskova Y.L. // Bulletin of the Luhansk National University. Taras Shevchenko. Series: Pedagogical Sciences. - 2009. - No. 10 (173). - P.67-74.
6. Official UATO website - <https://uato.org/uk/uato/strategy>
7. Kobzova S.M. Professional training of specialists of the sphere of tourism to the design of regional routes: diss. ... Candidate ped Sciences: 13.00.04 / Kobzova Svetlana Nikolaevna. - Lugansk, 2012. - 317 p.
8. Knodel L.V. Theory and practice of training specialists in the sphere of tourism in the member countries of the World Tourism Organization: author's abstract. dis for the sciences. doctor's degree of ped. Sciences: special 13.00.04 «Theory and methods of professional education» / L.V. Knodel. - Ternopil, 2007. - 40 p.